

О ЈЕДНОЈ ГРАФИЦИ ВЛАДИМИРА М. ДИМИТРИЈЕВИЋА И ЊЕГОВА ПРОМИШЉАЊА О УМЕТНОСТИ

РАДОВАН ИЛИЋ

Педагошки факултет, Јагодина
E-mail: radovanilic1507@yahoo.com

Резиме: У раду се говори о младом уметнику, Владимиру М. Димитријевићу, који већ дуже време на својим графикама приказује космос на свој посебан начин, носећи у себи космичке визије окренуте несагледивом универзуму. Осим графика Владимир се бави и промишљањима о проналажењу инспирације уметника, као и о културним вредностима друштва.

1. УВОД

Овде је анализирана једна графика младог уметника Владимира М. Димитријевића на којој је приказао свевидеће око, које жуди да сазна шта се дешава иза небеског свода. У другом делу овог рада говори се о његовим размишљањима на тему инспирација уметника, и о томе како и где он сам проналази инспиративне тренутке и шта га то мотивише и покреће да ствара такве графике везане за космос и небеска тела.

2. СИМБОЛИЧКА АНАЛИЗА ВЛАДИМИРОВЕ ГРАФИКЕ

Можда уметност и не постоји већ постоје само уметници. У праисторији су то били људи који су узимали влажну глину и њоме грубим потезима, вукли прстима по зидовима пећине и исцртавали контуре бизона и других животиња. Данас поједини уметници превазишли су и не користе боје, оловке, кичице и друге сликарске и вајарске материјале, већ само тастатуру рачунара, којом могу створити невероватна уметничка дела.

Та уметничка дела могу да нас врате у далеку прошлост и да сагледамо и упознамо некадашњи живот, али такође могу и да нам покажу блиску или даљу будућност.

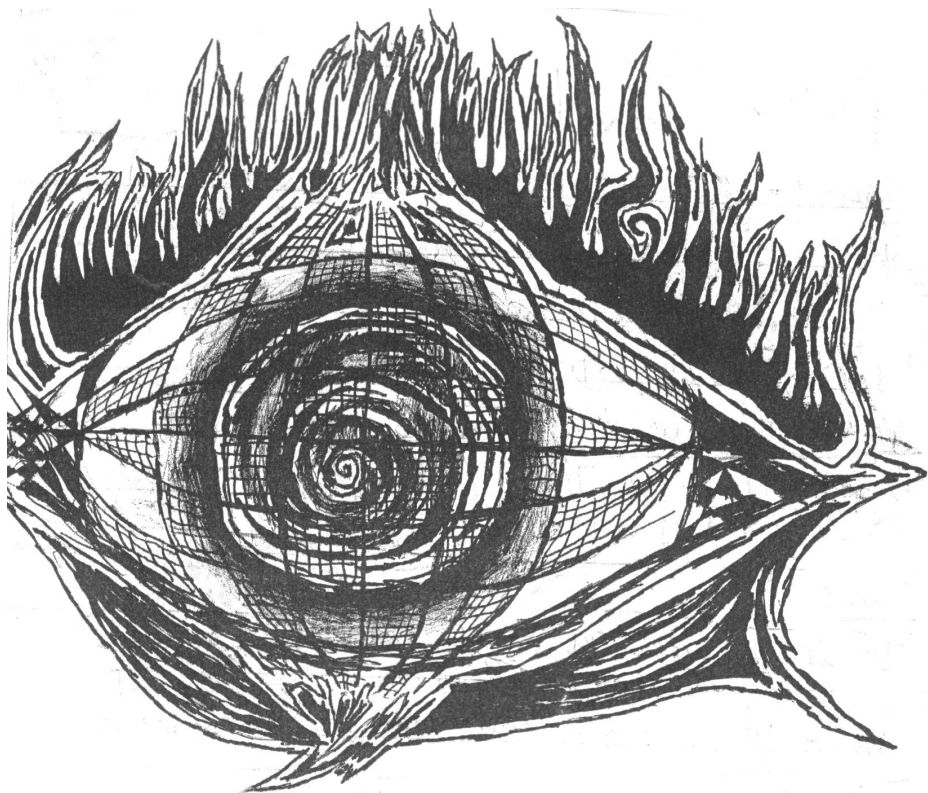
Млади уметник Владимир М. Димитријевић попут небеског сликара уздиже се до несагледивих висина далеких светова васељене, стварајући своју уметничку космогонију. Он у себи носи космичке визије и потпуно

окренут универзуму, својим духом осмишљава нове недохватне светове. Поред љубави за астралне просторе он мисли и на естетичка осећања усхићености, али и на поштовање и дивљење пред озвезданим небеским величанством. Космичке визије и представе у сликарству су водећа уметничка преокупација овог младог уметника. Та неисцрпна, огромна небеска догађања су изазов за бављење космичким симболима и то је његова визуелизација проживљеног. И као што рече мр Сретко Дивљан, уметник и декан Учитељског факултета у Јагодини: „Ликовни свет у одраслом човеку је космичко сећање на детињство и сећање на васељену коју дете може миловати само срцем и жељом да оде у небеса. Та духовна реинкарнација ствара код одраслог човека ликовно имагинарне жеље да се споји са небом и да небо стави у своја недра и тако из недара извлачи планетарно сећање и ствара сопствени свет који подсећа на кров небеса“.¹ Космос је за Владимира својеврсни инспиративни модел узноситог духовног стварања. Многи имају страх од небеских даљина а Владимира као да привлаче космички ломови, небеска плаветнила и неиспитани, бесконачни космос. Он чини надчовечански напор да се уздигне до звезда. Његове звезде су круне људских мисли а плаветност неба узвишени интелект људске мудрости. Његове звезде репатице су небески знаци и путање живота и смрти. Звезде и репате комете су ужарене и путујући кроз необичну плавет наговештавају нови свет и као да продужавају живот космосу. Његово небо је чаробно и узнемирујуће, проткано симболима и човековом тежњом ка недохватном. Тај свет има ритам и просторну динамику са мноштвом разноликих детаља који откривају радно стрпљење и предано цртачко умеће. Попут научне фантастике скаче по времену, из садашњости у далеку будућност а то је резултат стваралачке интуиције на основу научних сазнања али и фантазије и имагинације аутора. Уметнички израз није статичан већ доминира покрет и кретање што приказује временску сукцесију и бира најзначајније тренутке у просторној форми. Покушава да време и простор рашири и зађе иза њих.

Знаковна симболика која је већ карактеристична на Владимировим цртежима као да произилази из његовог виђења космичких сфера. Његова визија и имагинација је у знатној мери окренута богатом колориту звезданих сфера. Космички пут је духовна симбиоза ликовних знакова која у човеку изазивају духовну оплемењеност. Звезде и комете су светлост која наговештава нови свет а коју види само онај који следи његово мишљење и виђење, тако да је космос део њега самога. Из његових озрачених цртежа избија посебна енергија која нас упућује на космогонијску обузетост. Присутни космички мотиви су својеврсна свечаност и празник за очи. Користећи космичке симболе који у себи носе слојевита значења наговештава један нови мисаони, оригинални и емотиван свет. Тај нови свет чини да простор бесконачја садржи и неко ново, своје, имагинарно време. У простору бесконачја је увек и мноштво сферичних кругова који

¹Дивљан, 2004.

наговештавају непрекидни ток обнављања. Та округлост на којој Димитријевић инсистира је један од најприроднијих облика у васионским просторима. Одлазак у васиону изједначава се са трагањем за мистичном мудрошћу, поновним рађањем и бесмртношћу. Млади Димитријевић жели да буде бесмртан и зато се храбро и одважно даје на пут у непознато и неизвесно а својим цртежима поручује да је стасао и постао већ запажен. Уз помоћ уметности, помоћу својих цртежа, креира свој начин разумевања живота, односно покушава да од свог живота направи уметничко дело. Бесконачност је његова креација.²

Слика 1.

Око, најсоларнији инструмент по Платону, орган просветљења и будности преко којег се преносе сва духовна опажања, данас је на известан начин дехуманизовано пред изазовима комплексног комуникацијског система успостављеног на релацији видљиво – сазнајно. Његово горуће, спирално, упадљиво, претеће, свемогуће око, нас стално гледа, упозорава али и прети да са космосом нема шале, да не смемо да се превише упуштамо у тај нама још увек непознати свет, да не дирамо ту прецизну васионску

²Gombrih Hans Ernest, „Saga o umetnosti“ 1987.

хармонију. Као да уметник поставља питања себи и свету око себе и нагони нас да обратимо пажњу на оно што се не може очима видети, руком опипати и обичном људском логиком схватити. Символ ока значи истовремено знати, да тамо негде, далеко или близу, у простору и времену или ван њих, у видљивом или невидљивом, у прошлом или будућем, у животу или после смрти, постоји онај други, тајанствени, комплементарни део нас самих, истине или идеала који чекају да се са њима сјединимо. Око је извор магичног флуида, интелектуалног опажања, светлости и знања.

Ово свевидеће око не извирује са неба гледајући на Земљу, већ провирује и гледа Сунце и остали недохватни, непознати свет како би дошло до неког сазнања и свезнања. Подсећа на мудрост која понире у све тајне.

Спиралне линије декомпонују површину и остављају динамичан траг, пружајући експресивну снагу. Оне исказују непредвидив ток кретања, загонетност и неочекивану радост али и несигурност, неодлучност, вечитог лутања и трагања и неиздефинисаних осећања. Имају велику продорну моћ, веома су грациозне али не делују жестоко, сугеришу благост, смиреност и префињеност. Носе у себи отворени и оптимистички мотив. Испољавају појаву кружног кретања који избија из изворишне тачке; она подржава и продужује то кретање до у бескрај. Она потврђује средиште живота и симбол је плодности, даје динамику животу и доприноси стварању и ширењу света. Његова спирала означава кретање људског живота који наизменично пролази кроз добро и зло.

Изнад широког отвореног ока, трепавице се претварају у разбуктали пламен. Он доноси светло и топлину, потпаљује и пали искру у људима, жар у животу и људи постају инспиративнији и креативнији. Ватра је симбол вечног кретања и вечне борбе супротности и активни покретач, иницијатор, духовног очишћења, просветљења и љубави. Такав је и сам Владимир. Жели да његови пламени језичци прогоре омотач да се издигне и препороди, да оствари бесмртност. Пламен који се успиње ка небу представља полет према одуховљењу. Подстичући у себи пламен, његово срце је огњиште ватре а пре свега покретач препорода. То и чини остављајући за собом овакве небеске већ препознатљиве графике.

Његов координантни систем паралела и меридијана који прекрива око говори нам да уметник увек зна где се налази. Зна да на овом путу неће залутати и ако стреми ка неиспитаним световима. Ипак та мрежа меридијана и паралела упозорава да треба бити опрезан јер се у њој крију скровишта, замке и разне препреке. Мрежа је и симбол мудрости, креативности али и сложености живота. Колико је слаба мрежа паука тако је и наш живот слаб али користећи иницијативу, динамику и свестраност млади уметник се бори да буде нежни цвет на Земљи а моћни див у космосу. Космогонијско стварање симболизује чин ткања а Владимир је ткач који трајно остаје везан за своја дела и оно од њега зависи, јер га он и непрестано ствара. Та пупчана веза између створитеља и створеног је космичко сједињење које је повезано нераскидивим ланцем.

Ово око лежи на мирним таласима који нам казују да Владимир скупља снагу и енергију како би могао да начини неке виталне кораке. Ти кораци су окренути космосу и млади уметник жели да својим маштовитим графикама побуди интересовања астронома како би пронашли пут до далеких неиспитаних светова. Таласи као и пламен показује раскид с уобичајеним животом и десиће се коренита промена у назорима, гледиштима, понашању и егзистенцији. Они представљају сву моћ инертности масе, извор су живота и прочишћења, али су исто тако и материца у којој се биће обликује. Пут уметника повезује стваралаштво са духовношћу, јер показује како да уроните у извор свеобухватне снаге која сједињује људску креативност са творачким енергијама космоса.

3. ПРОМИШЉАЊА О ПРОНАЛАЖЕЊУ ИНСПИРАЦИЈЕ УМЕТНИКА

Поред успешног бављења ликовном уметношћу Димитријевић се бави и промишљањима о инспирацији. Инспирација у српском речнику дословно значи: „Инспирација (л. *inspiratio*), латиницом: *inspiracija* удисање; песничко надахнуће, надахњивање, одушевљавање, загревање за што; потстрекавање, потстицање, наговарање, навођење на; теол. божанско надахнуће, више надахнуће“.³

А ево шта Владимир каже о нспирацији: „Шта рећи о инспирацији; то је оно кад се природно осећамо много добро и уживамо у стварању, (цртању) нечега. То је добра особина коју сви желимо да досегнемо, то је добро у нама. Квалитет који сваки човек жели да постигне: да ради оно што воли и да ужива у томе док то ради а неко му за то плати. То је моменат песничке слободе кад песници казују оно што се речима не може исказати“.⁴

Примећује да се када је инспиративан осећа веома добро и задовољно. Ужива кад се нађе пред празним белим папиром с оловком у руци, а пун маште и инспиративних идеја о небеским просторствима. Тада га обузима слобода у маштању, надлазе иновативне идеје а креативност достиже свој врх. У стању такве обузетости уметника, настају: песме, романи, скулптуре, слике, графике, грађевине и остала уметничка дела, али и позната светска чуда. И као што сам Владимир каже да тада настају дела која се речима не могу описати а људско око и мозак не могу да схвате и разумеју да је то људски ум и човечија рука створила. На свету не постоје два иста човека па тако и инспирација надлази уметницима на веома различите начине. Могу је наћи у музици, природи, људима, пејзажима, предметима, самоћи, сновима, машти, необичним али и свакидашњим догађајима и доживљајима. Нема ограничења у ком делу дана или ноћи, ће засијати иницијална каписла,

³Милан Вујаклија, 1985.

⁴Владимир М. Димитријевић, 2006.

док ради или док одмара, док је заузет или док медитира, није битно ни да ли је на земљи, у води или у ваздуху. Инспирација једноставно дође и ако је тад не искористимо, кад нам се појави, може да останемо без једног уметничког дела. Поред свега наведеног наш уметник инспирацију најчешће налази у музици и то оној која је настала с љубављу за своје ближње и драге особе а никако у музици која се пише за широке народне масе како би само зарадили новац и дошли до краткотрајне славе. Љубитељ је техно музике што је донекле облик електронске музике која се развила осамдесетих година прошлог века. Електронска музика је свака музика која укључује електронско процесовање и чије извођење подразумева интензивно коришћење уређаја који претварају електричне импулсе у звук. Иако свака врста музике која настаје или се модификује преко електричних, електромеханичких или електронских уређаја може бити сматрана електронском музиком, прецизније је рећи да се под електронском музиком подразумевају композиције у којима је композитор унапред одлучио који тип електронског процесовања ће применити на свој музички концепт, тако да се у крајњем резултату на неки начин осликава интеракција композитора са одабраним медијем. То је музика брзог темпа а вокали су блиски вриштању и садржи одређени презир према комерцијалној музици. Таква музика му нуди чисту позитивну енергију, затим отклања лоше мисли, уз њу лакше решава проблеме и ужива док ствара.

Владимир инспирацију, поред нових облика у музици налази и у осталим модерним уметностима. Нарочито га привлаче све новотарије у свим областима уметности. Привлачи га да слуша и воли да чита о индијској религији филозофије. Вероватно је и то разлог зашто је толико везан за космос јер његова карма покушава да објасни природу и разлог постојања самога себе. Етимолошки гледано, карма значи чин или акт. У источњачким религијама (будизму, џаинизму и хиндуизму) означава закон узрока и последице, те отуда њена нераскидива повезаност са веровањем у реинкарнацију - поновно рађање, увек, изнова.⁵ Карма је закон непрекидног понављања круга стварања, развоја и пропадања. Сила карме ствара, одржава и разграђује живот појединца и свемира. То је закон универзума коме подлежу сви људи и сва бића. Закон карме одржава живот у релативном пољу, те с тога човек увек остаје изван подручја чистог ума (божанског). То значи да је карма, у својој суштини супротна појму божанског. Код карме је најважније освестити узроке наших поступака. Онда постајемо свесни и последица наших дела.

„Цео живот уметника је уметност на свој начин“,⁶ каже Владимир. Овом реченицом је у правом смислу окарактерисао појам уметности. Јер уметност је делатност или производ људске делатности која има за циљ стимулисање човекових чула као и ума и духа; према томе, уметност је активност, објекат

⁵Ален Гербран, Жан Шевалије, „Речник симбола“, 2004.

⁶Владимир М. Димитријевић, 2006.

или скуп активности и објеката створених са намером да се пренесу емоције или/и идеје. Квалитет уметничког дела се обично процењује на основу количине стимулације коју оно изазива — утисак који оно оставља на људе, број људи у којима је то дело изазвало неку емоцију, у коликој мери то дело се цени, као и ефекат или утицај који то дело оставља или је оставило у прошлости. Већина уметничких дела која се генерално сматрају ремек-делима поседује ове атрибуте. Уметност је тако широка појава да превазилази домен речи. О уметности каже и ово: „Потребно је море мастила да неком живом бићу укажемо то што спознамо а опет би било све узалуд без личног доживљаја и схватања целог постојања“.⁷ Лични доживљај ставља на прво место, јер без доживљаја и највредније уметничко дело не можемо схватити. Тај чувени-несвесни део човековог бића има огроман утицај на стваралачку делатност. Открива несвесно у душевном животу човека, а то је покретач, неугасиви извор стваралаштва, унутрашња дубока и универзална основа човекове активности и његовог света. Уметник попут детета ствара свој свет фантазија, где налази извор задовољства, свој свет имагинације који га снабдева великом количином афеката, мада га од стварности јасно разликује. Машта је неодвојиви део стваралачког духа појединаца, повезује срећу са умом, а најбоље успева и испољава се у уметности. Тада интелект почиње да трага за новим информацијама, памћење ствара услове за нове садржаје, а у емоционалној сфери долази до катарзе⁸ свих фиксација, инхибиција, стереотипа и свега онога што смета прилагођавању новим потребама.

Другачије речено: битна карактеристика уметника је смањена прилагодљивост средини а своју индивидуалност брани од стереотипа колективног искуства. И Владимиров циљ је ван граница овог света, идеал који се увек налази испред њега, као да му се помало открива из вечности. Зато свет не види као једину и самодовољну вредност, већ као слику, која је изображена на позадини вечности, и сам земаљски живот као пут ка вечности. Свет и стварност у којима живи и ради представља концизно, директно, кратко, сликовито успоставља везу између два људска универзума — спољашњег, оног који се гледа и види и унутрашњег, оног који се осећа и доживљава. Рекло би се да у једном кораку, између нечег малог тривијалног,

⁷ Владимир М. Димитријевић, 2006.

⁸***Катарза** (грч. *καθάρσις* - прочишћење) је ритуално очишћење од неке нечистоће. Платон говори о смрти као о катарзи (одвајању) душе од тела. За Аристотела катарза је естетичко очишћење душе онога који проматра неко уметничко дело. У психологији, катарза је сложени процес којим се потиснуте идеје доводе у свест а затим абреагују поновним преживљавањем или вербализацијом. Тиме се смањује тензија изазвана потиснутим патогеним искуствима и непријатним емоцијама повезаним са њима. Такође, може значити било који облик абреакције без обзира на њено психотерапијско значење. На овој претпоставци заснива се катарктички метод. Ален Гербран, Жан Шевалије, „Речник симбола“, 2004.

једва уочљивог света прелази у његовог великог пандана, онога што се тако јасно види као огромно, све постојеће, космичко.

Временски мерећи, то траје између трена и бесконачности. Он даље каже да је његов живот уметност али да је све пролазно и релативно као и време у коме живимо. Стиче се утисак да од живота жели да направи уметничко дело, уместо да живот проводи стварајући уметничка дела.

Једино је љубав та која даје натприродну снагу, која може да промени устаљени ред ствари и појава. Ништа велико и добро на овој планети није се догодило без ентузијазма и љубави.⁹ Они за које се сматрало да су сањари и визионари највише су допринели човечанству. Упркос свим поругама, протеривању и непоштовању они су ишли напред, и ако понекад не би доспевали до циља, доспевали би нешто даље и померали би границе већ постојећег.

Има веома високо мишљење о поп-арту и сматра да је то феномен који стоји насупрот свему осталом што је везано за овај век. И ако узорци постоје у свим областима људског живота, мишљења је да сада нису репрезентативни и да се не може у потпуности угледати на њих. Поп-арт представља обнову уметности, реинтеграцију идеја.

Све је релативно и пролазно само је љубав она снага која може да промени устаљени ред ствари и појава. Владимир се труди да буде ван времена и простора и жели да овај свет обогати својим уметничким графикама. Свој унутрашњи свет вођен инспирацијом, маштом, креацијом, путем ликовне уметности, покушава да нам приближи: небо, Сунце, звезде, планете и остале несагледиве даљине које нуди васељена.

Литература

- Вујаклија, Милан: 1985, *Лексикон страних речи и израза*, Просвета, Београд.
 Гербран, Ален; Шевалије, Жан: 2004, *Речник симбола*, Стилос Нови Сад, стр. 863-865, 951-952.
 Дивљан, Сретко: 2004, Учитељски факултет, Јагодина.
 Димитријевић, Владимир М.: 2006, необјављене белешке, фотокопија у архиви аутора.
 Ernest, Gombrih Hans: 1987, *Saga o umetnosti*, Лагуна 267. стр.
 Петровић, Сретен: 2006, „Естетика и криза уметности“, *Политика*, 11. март 2006.
 Додатак Култура – уметност – наука, страна 5-6.

ABOUT A GRAPHIC OF VLADIMIR M. DIMITRIJEVIĆ AND HIS REFLECTIONS ON ART

This paper deals with a young artist, Vladimir M. Dimitrijevic, who for a long time on his graphics displays space in his own special way, bringing the cosmic vision of himself facing unpredictable universe. In addition to one graphic, Vladimir's reflections about the inspiration of artists, as well as the cultural values of society are considered.

⁹Сретен Петровић, *Естетика и криза уметности*. 11. март 2006.